

Position paper Nederlandse Vereniging voor Thuisonderwijs (NVvTO)

Rondetafelgesprek woensdag 7 oktober 2026

In een pluriforme samenleving zouden ouders ruimte moeten hebben om te kiezen voor diverse onderwijsvormen, zoals thuisonderwijs. De NVvTO vertegenwoordigt circa 1.750 gezinnen en pleit voor wettelijke erkenning van thuisonderwijs als volwaardige onderwijsvorm, met waarborgen die passend, proportioneel en uitvoerbaar zijn. Daarmee worden de rechten, plichten en belangen van alle betrokkenen gewaarborgd: die van het kind, de ouders en de overheid.

De NVvTO roept de overheid op om (1) bestaande rechten te respecteren en (2) thuisonderwijs te erkennen als onderwijsvorm in een wettelijk kader met passende, proportionele kwaliteitseisen en toezicht, zodat ouders en toezichthouders duidelijkheid hebben over hun rechten, plichten en verantwoordelijkheden.

1. De huidige situatie

1.1 Thuisonderwijs bestaat in Nederland

Thuisonderwijs is een vorm van onderwijs waarbij de ouders de verantwoordelijkheid voor het onderwijs van hun kind zelf op zich nemen. Zij kunnen dit onderwijs zelf uitvoeren en/of waar nodig deskundigen inschakelen. Op dit moment zijn de meeste kinderen die thuisonderwijs krijgen vrijgesteld van de leerplicht, een ander deel is uitgevallen op school. Thuisonderwijs bestaat daarmee in Nederland. Niet als wettelijk erkende onderwijsvorm, wel in praktijk. Ouders zijn immers op grond van artikel 1:247 van het Burgerlijk Wetboek belast met het ouderlijk gezag over hun kind en dragen daarmee de verantwoordelijkheid voor de verzorging, opvoeding en ontwikkeling van hun kind, ook waar dit niet uit de Leerplichtwet (Lpw) voortvloeit.

1.2 Vrijstellingen

Ruim tweederde van de Nederlandse scholen heeft een bijzondere of gemengde denominatie.¹ Dit onderstreept dat onderwijs vanuit een bepaalde godsdienstige of levensovertuiging diep in het Nederlandse onderwijsstelsel is verankerd. Ouders kunnen kiezen voor een bekostigde school met een richting, of, indien die er niet is, zelf een particuliere school oprichten (B3). Niet alle ouders kunnen echter, bij gebrek aan voldoende gelijkgezinden of financiële middelen, zelf een school oprichten. Ook levensbeschouwelijke minderheden die daarvoor te klein zijn, verdienen bescherming. Van deze gezinnen kan niet zonder meer worden verlangd dat zij hun kinderen toevertrouwen aan een school waartegen zij overwegende bedenkingen hebben. Artikel 5 onder b Lpw biedt daarom mede bescherming aan de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging en de daarmee verbonden onderwijsvrijheid van ouders. Dit sluit aan bij onder meer artikel 2 EP EVRM, op grond waarvan de Staat het recht van ouders moet eerbiedigen om onderwijs en opvoeding te laten aansluiten bij hun godsdienstige en filosofische overtuigingen.

Binnen het huidige onderwijsstelsel kennen we in Nederland, naast kinderen waarvan de ouders een vrijstelling hebben, nog een groep kinderen voor wie effectief onderwijs niet geborgd wordt: de naar schatting 70.000 thuiszitters, en 280.000 kinderen die geen volwaardig onderwijs ontvangen.² De huidige regeling biedt geen ruimte voor (al dan niet tijdelijk) thuisonderwijs. In de praktijk kan een (overigens veelal tijdelijke) vrijstelling op grond van artikel 5 onder a Lpw pas in beeld komen wanneer de problematiek al zeer ernstig is geworden en het kind reeds is beschadigd.

1.3 De plicht van de Nederlandse Staat om effectief onderwijs te garanderen

De overheid is herhaaldelijk gewezen op de noodzaak om bij een vrijstelling van de Leerplichtwet zowel de rechten en belangen van het kind als de ouders te beschermen. Zo wees het Wetenschappelijk Bureau van het OM er in 2012 op dat de bestaande wetgeving onvoldoende houvast biedt en dat beoordeling via het strafrecht 'ongelukkig uitpakt'. De Onderwijsraad noemde zich in 2021 'voorstander van een wettelijke regeling voor vervangend onderwijs' en stelde dat thuisonderwijs 'een reële optie' hoort te zijn. Het

¹ DUO, '[Alle schoolvestigingen basisonderwijs](#)', peildatum 1 juni 2026. Berekening op basis van de geregistreerde denominatie.

² Oudervereniging Balans, '[Thuiszitters tellen 2024. Een ander licht op passend onderwijs](#)', 9 december 2024.

VN-Kinderrechtencomité riep in 2015 Nederland op om toe te zien op monitoring van de groep van vrijgestelden en nogmaals in 2022 om wetgeving voor thuisonderwijs af te ronden en minimale kwaliteitseisen te monitoren. Het OM stelde in 2025 dat 'het strafrecht' hier 'niet de oplossing' kan bieden en dat een oplossing 'een andere wettelijke regeling' vraagt. En ook de RSJ benadrukte eerder dit jaar (2026) dat onderwijs 'niet gereduceerd moet worden tot schoolgang' en verwijst naar wetgeving voor thuisonderwijs met gemonitorde minimale kwaliteitseisen.³ De huidige situatie roept vragen op over de wijze waarop de Nederlandse overheid invulling geeft aan haar positieve verplichting om effectief onderwijs voor ieder kind te waarborgen, zoals die mede voortvloeit uit Europees en internationaal recht.

1.4 Gezinnen betalen de rekening van uitblijvend beleid

Gezinnen die zich beroepen op een bestaand recht, en die met veel toewijding de verantwoordelijkheid voor het onderwijs van hun kinderen op zich nemen, hebben al jaren te maken met rechtsonzekerheid. Terwijl de wetgever hier meermaals op is gewezen, is nagelaten om toezicht te regelen. Dit komt voor rekening van gezinnen. Onderzoek onder NVvTO-leden wijst uit dat gezinnen door de huidige onzekerheid veel stress en juridische ongelijkheid ervaren en er zelfs nu al families emigreren naar landen waar thuisonderwijs wel in de wet staat. Het onmogelijk maken een bestaand recht uit te oefenen zonder volwaardig alternatief schaadt gezinnen en kinderen. Dat is politiek, juridisch en maatschappelijk onverantwoord.

1.5 Verzoek aan de wetgever

Wij verzoeken om het gesprek over thuisonderwijs te voeren op basis van onderzoek en feiten. Vooroordelen, individuele casussen en framing mogen geen uitgangspunt zijn voor beleid dat ingrijpende gevolgen heeft voor ouders en kinderen. Een debat vraagt om een eerlijk en compleet beeld van de praktijk van thuisonderwijs, de motieven van ouders, de ontwikkeling van kinderen en de mogelijkheden voor passende waarborgen. Zorgvuldigheid is op zijn plaats.

2. De toekomst van thuisonderwijs

2.1 Het borgen van rechten door thuisonderwijs in de wet

Thuisonderwijs is een wereldwijd voorkomende en internationaal breed geaccepteerde vorm van één-op-één onderwijs. Ouders geven, nauw betrokken, vorm aan het leertraject en stellen het recht op onderwijs van hun kinderen voorop. Onderzoek in binnen- en buitenland laat zien dat thuisonderwijs leidt tot positieve cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling en tot succesvolle doorstroom naar vervolgonderwijs, arbeidsmarkt en in de maatschappij.⁴ Leerprestaties en sociale ontwikkeling zijn in veel gevallen op niveau of bovengemiddeld, mits wordt voldaan aan randvoorwaarden zoals ouderbetrokkenheid en toegang tot leermiddelen.⁵ Thuisonderwijs kan dus op volwaardige wijze invulling geven aan het recht op onderwijs.

2.2 Nederland is een uitzondering

Internationaal blijkt dat onder thuisonderwijsgezinnen verschillende redenen zijn om voor thuisonderwijs te kiezen. Denk aan de wens om het onderwijs te laten aansluiten bij persoonlijke en religieuze overtuigingen, ontevredenheid over reguliere onderwijsmogelijkheden, de behoefte om individuele ontwikkeling te stimuleren, en de overtuiging dat thuisonderwijs de motivatie en leerresultaten kan verbeteren. Ook het

³ Wetenschappelijk Bureau Openbaar Ministerie, '[Het begrip "richting" en artikel 5 van de Leerplichtwet 1969](#)', 6 juni 2012, p. 41; Onderwijsraad, '[Briefadvies wetsvoorstel vervangend onderwijs bij richtingbezwaren](#)', 29 januari 2021, p. 6 en p. 11; VN-Kinderrechtencomité, '[Concluding observations on the combined fifth and sixth periodic reports of the Kingdom of the Netherlands](#)', CRC/C/NLD/CO/5-6, 9 maart 2022, par. 34(b); Openbaar Ministerie, '[Toelichting besluit OM artikel 5b Leerplichtwet](#)', 28 mei 2025, p. 4-5; Kamerstukken II 2025/26, 31 497, nr. 509, p. 4; Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming, '[Strafrechtelijke aanpak van schoolverzuim. Een ander perspectief](#)', 5 juni 2026, p. 9-10.

⁴ H. Blok en S. Karsten (2008), '[Vervangend onderwijs aan kinderen van ouders met een richtingbezwaar](#)', Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut en H. Blok, B. Triesscheijn en S. Karsten (2010), '[Vervangend onderwijs aan kinderen van ouders met een richtingbezwaar: aanvullend onderzoek](#)', Amsterdam: Kohnstamm Instituut; Kunzman, Robert en Milton Gaither. (2020) Homeschooling: An Updated Comprehensive Survey of the Research, *Other Education: The Journal of Educational Alternatives* Vol 9, Issue 1. p. 253-336. <https://www.researchgate.net/publication/374195331>; Ray, B. D., & Hoelzle, B. (2026). A Nationwide Study on the Academic Achievement of Homeschool Students and Parents' Reasons for Homeschooling, *Peabody Journal of Education*, 101(2), p. 193-211.

⁵ Brain D. Ray (2017), '[A systematic review of the empirical research on selected aspects of homeschooling as a school choice](#)', *Journal of School Choice* Vol 11, NO. 4, 604-621 en R. Kunzman en G. Milton (2020), '[Homeschooling: An Updated Comprehensive Survey of the Research](#)', *Other Education: The Journal of Educational Alternatives* Vol 9, Issue 1, 253-336.

tegemoetkomen aan de behoeften van kinderen vormt een belangrijke motivatie.⁶ Bijvoorbeeld in het geval van neurodivergentie (hoogbegaafdheid en autisme blijken veel voorkomende oorzaken voor schooluitval). Thuisonderwijs zou voor gezinnen, waarvan kinderen tijdens schoolgang (dreigen tot) uitvallen, helpend kunnen zijn.

In de meeste westerse en Europese landen is thuisonderwijs een bij wet erkend alternatief voor schoolonderwijs. In 20 van de 27 Europese landen en het Verenigd Koninkrijk kan met thuisonderwijs aan de leerplicht worden voldaan; Nederland is in dit opzicht dus een uitzondering. Een landenvergelijking maakt duidelijk dat zulke regelingen een grote diversiteit kennen, variërend van een hoge mate van ouderlijke autonomie tot een zeer strenge staatscontrole. Thuisonderwijs is een intensieve onderwijsvorm, waarvoor slechts een kleine groep ouders kiest. Van een aanzuigende werking is nergens sprake; de incidentie van thuisonderwijs blijft in Europese landen tussen de 0,1 en 0,5 procent.⁷

2.3 Aandacht voor sociaal-emotionele ontwikkeling en welzijn

De beschikbare internationale studies, waar grote aantallen thuisonderwezen kinderen met schoolonderwezen kinderen worden vergeleken, leiden tot de in de wetenschap breed gedragen visie dat thuisonderwijs als zodanig leidt tot een gelijkwaardige of zelfs betere sociaal-emotionele ontwikkeling.⁸ Ook uit onderzoek van de NVvTO blijkt dat de 183 onderzochte kinderen hun leven gemiddeld een 8,9 geven en 84% zegt (zeer) tevreden te zijn met diens vriendschappen. Van ouders mag verwacht worden dat zij zorg dragen voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van hun kind en het welzijn van het kind vooropstellen. Sociale participatie en sociaal-emotionele ontwikkeling moeten een wezenlijk onderdeel vormen van kwalitatief onderwijs, dat geldt zowel voor school- als thuisonderwijs. Een wettelijk kader kan daarom vastleggen dat ouders aantoonbaar aandacht besteden aan zowel de cognitieve als de sociaal-emotionele ontwikkeling van hun kind.

2.4 Thuisonderwijs in de wet, een kader

Om het recht op onderwijs van kinderen te borgen, dient enige vorm van toezicht te worden geregeld. Wanneer ouders kiezen voor thuisonderwijs kan van ouders worden verwacht dat zij de ontwikkeling van hun kind(eren) bijhouden en jaarlijks een onderwijsplan overleggen met daarin beschreven hoe zij de kerndoelen en de sociaal-emotionele ontwikkeling zullen borgen. Toezicht op thuisonderwijs zou in handen kunnen zijn van bijvoorbeeld de onderwijsinspectie. Kosten voor het implementeren van toezicht zullen lager uitvallen dan de kosten die gemaakt zouden worden wanneer bij deze kinderen sprake is van schoolinschrijving (om nog maar niet te spreken over speciaal onderwijs). In Nederland zelf is al vele jaren ervaring met toezicht dat goed te implementeren is. Stichting Keurmerk Thuisonderwijs kent op basis van onderwijsplan en huisbezoek certificaten toe wanneer blijkt dat het onderwijs van voldoende kwaliteit wordt geacht door experts.

3. Tot slot

De NVvTO staat voor kwalitatief thuisonderwijs en heeft jarenlange ervaring met de dagelijkse praktijk. Zij heeft gezien wat goed werkt en waar risico's kunnen liggen. Daarom staat de NVvTO voor thuisonderwijs in de wet, met passend toezicht. Als vereniging hebben wij hier dan ook concrete voorstellen voor, niet alleen gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek, maar ook op decennia aan ervaring met thuisonderwijs in de praktijk.

⁶ Ray, B. D. (2011). Reasons for home educating. National Home Education Research Institute (NHERI).

⁷ David Hana & Yvona Kostecká (2022). [A comparison of home education legislation in Europe from the perspective of geography of education](#), Research Papers in Education, 37:5, 603-632.

⁸ Sunshine, C. (2026). [Happy at Home? A Comparative Study of Psychological Well-Being and Psychiatric Risk in Home- and School-Educated Children](#), *Journal of School Choice*, 20(2), 255-275; Kunzman, Robert en Milton Gaither. (2020) [Homeschooling: An Updated Comprehensive Survey of the Research](#), *Other Education: The Journal of Educational Alternatives* Vol 9, Issue 1, 253-336; Mena Khairy Eldeeb, et al., (2024). [Exploring Homeschooling: In-depth Meta-Analysis of Its Impact on Learning Motivation and Factors Influencing Family Choices](#), *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research* Vol. 23, No. 4, p. 432-461.